

**2013 წლის ერთიანი ეროვნული გამოცდების პროგრამა
ქართული ენა და ლიტერატურა (სავალდებულო გამოცდა)
ლიტერატურა (არჩევითი გამოცდა)**

საგამოცდო პროგრამა ქართულ ენასა და ლიტერატურაში ეფუძნება საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2006 წლის 28 სექტემბრის #841 ბრძანებით დამტკიცებულ ეროვნული სასწავლო გეგმის საგნობრივ პროგრამას.

საკითხთა ჩამონათვალი	საკითხთა დაზუსტება	კავშირი ეროვნულ სასწავლო გეგმასთან
წერა	1. ენის გამომსახველობით საშუალებათა (როგორც ლექსიკურის, ისე გრამატიკულის) ადეკვატური გამოყენება;	ქართ. VII.13; ქართ. VIII.12; ქართ. IX.12; ქართ. XI.13.
წერა	2. ენობრივი კონსტრუქციების სწორად აგება და თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დაცვა;	ქართ. VII.13; ქართ. VIII.12; ქართ. IX.12; ქართ. XI.13.
წერა	3. სხვადასხვა დანიშნულების ტექსტების შედგენა;	ქართ. VII.11; ქართ. VII.12; ქართ. VIII.11; ქართ. IX.10; ქართ. X.11; ქართ. XI.12.
კითხვა/წერა	4. ლიტერატურული მასალის საფუძველზე პრობლემის დასმა, გააზრება და ანალიზი;	ქართ. VIII.5; ქართ. VIII.10; ქართ. IX.9; ქართ. X.9; ქართ. X.15; ქართ. XI.5; ქართ. XI.10; ქართ. XII.5; ქართ. XII.6.
კითხვა	5. ნაწარმოების თემისა და იდეის, მოტივების, ცალკეული დიალოგების, მხატვრული სახეების, სიტუაციის, კოლიზიის არსისა და პერსონაჟთა ქცევის მოტივაციის ადეკვატური გააზრება;	ქართ. VII.7; ქართ. VII.9; ქართ. VIII.8; ქართ. IX.7; ქართ. X.9; ქართ. XII.8.
წერა	6. არგუმენტების ლოგიკურად, დამაჯერებლად ჩამოყალიბება და შესაბამისი მაგალითებით გამყარება;	ქართ. VII.11; ქართ. VIII.10; ქართ. IX.9; ქართ. X.15; ქართ. XI.11; ქართ. XII.13.
კითხვა/წერა	7. ლიტერატურული ნაწარმოების (ან მისი ნაწილის) ანალიზი, კომენტარი;	ქართ. VIII. 5; ქართ. IX. 9; ქართ. X.15; ქართ. XI. 5; ქართ. XI.9; ქართ. XI.10; ქართ. XII. 5. ქართ. XI.11; ქართ. XII.13.
კითხვა/წერა	8. ლიტერატურულ ნაწარმოებთა შორის მსგავსებებისა და განსხვავე-	ქართ. VIII.5; ქართ. IX.6; ქართ. IX.9;

	ბების მიგნება და შედარებითი ანალიზი;	ქართ. XI.5; ქართ. XI.10; ქართ. XI.11; ქართ. XII.5; ქართ. XII.6.
კითხვა	9. მწერლის ენის, სტილის ძირითადი თავისებურებებისა და გამომსახველობითი საშუალებების სწორად აღქმა და გააზრება;	ქართ. VII.9; ქართ. VIII.8; ქართ. IX.7; ქართ. X.6; ქართ. XI.7; ქართ. XII.8; ქართ. XII.9.
კითხვა/წერა	10. ლიტერატურული ტექსტისადმი ინდივიდუალური დამოკიდებულების გამოვლენა.	ქართ. VII.7; ქართ. VIII.5; ქართ. IX.6; ქართ. IX.9; ქართ. X.8; ქართ. X.15; ქართ. XI.10; ქართ. XI.11; ქართ. XII.7.

საგამოცდო პროგრამა „ქართულ ენასა და ლიტერატურაში“ და „ლიტერატურაში“ (საგაღღებულო და არჩევითი გამოცდები)

I. ქართული ენა:

უმადლეს სასწავლებელში შემსვლელმა გამოცდაზე უნდა გამოავლინოს ქართული ენის საფუძვლიანი ცოდნა და მისი პრაქტიკული გამოყენების უნარი. საგანგებო ყურადღება მიექცევა მეტყველების კულტურის საკითხების ცოდნას.

აბიტურიენტს მოეთხოვება შემდეგი საკითხების ცოდნა:

სიტყვა, მისი პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობა; სიტყვის მნიშვნელობის ცვლა: გაფართოება და დავიწროება; სინონიმები, ომონიმები, ანტონიმები, პარონიმები, ღიალექტიზმები, არქაიზმები, ნეოლოგიზმები, ნასესხები სიტყვები, ბარბარიზმები; სიტყვათა მყარი შეხამებანი; წარმოქმნილი და ძირეული სიტყვები; მარტივი და რთული სიტყვები; სიტყვათა შემოკლებით შეერთება; შემოკლებული დაწერა.

სტილის რაობა; ფუნქციური სტილისტიკა; ლექსიკური სტილისტიკა; სიტყვათა შერჩევა მნიშვნელობის მიხედვით; პარონიმები, ეფემიზმები, თავაზიანობის გამომხატველი სიტყვები; სტილისტური ხარვეზები: ტავტოლოგია, კალკი, ატროფია (სიტყვის გამოყენება არაზუსტი მნიშვნელობით).

მეტყველების ნაწილები: არსებითი სახელი, ჯგუფები შინაარსის მიხედვით, საზოგადო და საკუთარ სახელთა ბრუნება; ზედსართავი სახელი, ზედსართავი სახელის ხარისხის ფორმები, ზედსართავ სახელთა ბრუნება დამოუკიდებლად და არსებით სახელთან ერთად; არსებითი სახელი მსაზღვრელად; რიცხვითი სახელი, რიცხვითი სახელების ჯგუფები, რიცხვითი სახელების ბრუნება; ნაცვალსახელი, ნაცვალსახელთა ჯგუფები, ნაცვალსახელთა ბრუნება; ზმნა, ზმნის პირი და რიცხვი, ზმნისწინი, დრო, ასპექტი, კილო, გარდამავლობა, მწკრივები და სერიები, გვარი, ქცევა, კონტაქტი; სახელზმნა; ზმნიზედა; თანდებული; კავშირი; ნაწილაკი; შორისდებული.

წინადადება; სინტაქსური წყვილები, სინტაქსური ურთიერთობის სახეები; წინადადების სახეები შინაარსის მიხედვით; წინადადების წევრები; ქვემდებარისა და შემასმენლის ურთიერთობა რიცხვის მიხედვით; წინადადების სახეები აგებულების მიხედვით; მარტივი წინადადების სახეები; შერწყმული წინადადება, ერთგვარ წევრთა შეერთება; განკერძოებული სიტყვები და გამოთქმები; რთული წინადადება, რთული თანწყობილი წინადადება, რთული ქვეწყობილი წინადადება, რთული ქვეწყობილი წინადადების გადაკეთება მარტივად და მარტივი წინადადებებისა – რთულ ქვეწყობილად; პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი; სასვენი ნიშნები; სასვენ ნიშანთა ხმარების წესები.

II. მხატვრული ტექსტის ანალიზისათვის აუცილებელი ლიტერატურათმცოდნეობითი ტერმინები:

დრამა, ეპოსი, ლირიკა;
პოეზია, პროზა;
ანდაზა, აფორიზმი, ბიოგრაფია, ელეგია, თქმულება, იგავ-არაკი, კომედია, ლეგენდა, ლექსი, მემუარი, მითი, მოთხრობა, მუხამბაზი, ნოველა, პოემა, პუბლიცისტიკა, რომანი, სონეტი, ტრაგედია, ტრიოლეტი, შაირი;
აბზაცი, ეპიგრაფი, ეპილოგი, თემა, იდეა, კომპოზიცია, პროლოგი, რითმა, რიტმი, სიუჟეტი, სტროფი, ტაეპი, ფაბულა, ფინალი;
დიאלოგი, მონოლოგი, პერიფრაზი, ციტატა;
ლირიკული გმირი, პეიზაჟი, პერსონაჟი, პორტრეტი;
ალეგორია, გაპიროვნება, გროტესკი, ეპითეტი, ირონია, იუმორი, მეტაფორა, მოტივი, სარკაზმი, სატირა, ტროპი, შედარება, ხატოვანი თქმა, ჰიპერბოლა;
მხატვრული ენა, მხატვრული სახე.

III. ლიტერატურული პროცესის ძირითად ეტაპები:

სასულიერო მწერლობა, კლასიკური ხანის მწერლობა, აღორძინების ხანის მწერლობა, რომანტიზმი, რეალიზმი, მოდერნიზმი, პოსტმოდერნიზმი.

IV. ქართული ლიტერატურა:

- 1 იაკობ ხუცესი – „შუშანიკის წამება“.
- 2 იოვანე საბანისძე – „აბო თბილელის წამება“.
- 3 გიორგი მერჩულე – „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“ (სასკოლო შემოკლებული ვარიანტი).
- 4 შოთა რუსთველი – „ვეფხისტყაოსანი“ („ვეფხისტყაოსნის“ სასკოლო გამოცემა ნ. ნათაძისა): „დასაწყისიდან“ „ტარიელის თათბირამდე“, „დასასრული“.
- 5 სულხან-საბა ორბელიანი – „სიბრძნე-სიცრუისა“: ლეონის თავგადასავალი; იგავ-არაკები: „მეფე ხორასანისა“, „ძუნწი ღიღვაჭარი“, „უგუნური მცურავი“, „სამნი ბრმანი“, „მეფუნდუკე და ღიღვაჭარი“.
- 6 დავით გურამიშვილი – „დავითიანი“: „სწავლა მოსწავლეთა“, „ქართველთა უფალთა მეგვარტომობის იგავი“ (ბოლო ექვსი სტროფი), „მოთქმა ხმითა თავ-ბოლო ერთი“, „ქართველთა და კახთაგან თავიანთ უფალთად შეორგულება“, „საწყაულის მოწყვა ღვთისაგან“, „დავით გურამისშვილის ღეკთაგან დატყობა“, „ოდეს დატყობულმან ურჯულოს ქვეყანას საყვარლის სახე და სურათი ვეღარა ნახა, ამისი მოთქმა დავითისაგან“, „ტყვეობითგან გაპარვა დავითისა“, „შველა ღვთისაგან დავითისა. ტყვეობიდან გამოსვლა სარუსეთში“, „დავით გურამისშვილისაგან საწუთოს სოფლის სამღურავი“.
- 7 ალექსანდრე ჭავჭავაძე – ლექსი „გოგჩა“.
- 8 გრიგოლ ორბელიანი – ლექსები: „თამარ მეფის სახე ბეთანიის ეკლესიაში“, „საღამო გამოსალმებისა“, „პასუხი შვილთა“.
- 9 ნიკოლოზ ბარათაშვილი – ლექსები: „არ უკიჟინო, სატრფოო...“, „მერანი“, „რად ჰყვედრი კაცსა...“, „ფიქრნი მტკვრის პირას“, „შემოღამება მთაწმინდაზე“, „ხმა იღუმალი“, „სულო ბოროტო“, „ვპოვე ტაძარი“, პოემა „ბედი ქართლისა“.
- 10 ილია ჭავჭავაძე – ლექსები: „ბედნიერი ერი“, „პოეტი“, „ჩემო კალამო“, „პასუხის პასუხი“, პოემები: „განდევილი“, „აჩრდილი“ – VII თავი; მოთხრობები: „კაცია-ადამიანი?“, „მგზავრის წერილები“, „ოთარაანთ ქვრივი“, სტატია „რა გითხრათ, რით გაგახაროთ?“
- 11 აკაკი წერეთელი – ლექსები: „განთიადი“, „პოეტი“, „ქებათა ქება (სხვებმან სვან ღვინო...)“, „აღმართ-აღმართ“, პოემა „გამზრდელი“.
- 12 ალექსანდრე ყაზბეგი – მოთხრობა „ხევისბერი გოჩა“.

- 13 ვაჟა-ფშაველა – ლექსები: „ჩემი ვედრება“, „რამ შემქმნა ადამიანად“, „სოფლისა წესი ასეა“, „ღამე მთაში“, „ბევრი ვიფიქრე ძალიან...“; პოემები: „ალუდა ქეთელაური“, „ბახტრიონი“, „სტუმარ-მასპინძელი“; პუბლიცისტური წერილი „კოსმოპოლიტიზმი და პატრიოტიზმი“.
- 14 დავით კლდიაშვილი – მოთხრობა „სამანიშვილის დედინაცვალი“.
- 15 ნიკო ლორთქიფანიძე – მოთხრობა „შელოცვა რადიოთი“.
- 16 კონსტანტინე გამსახურდია – რომანი „დიდოსტატის მარჯვენა“.
- 17 მიხეილ ჯავახიშვილი – რომანი „ჯაყოს ხიზნები“.
- 18 პოლიკარპე კაკაბაძე – პიესა „ყვარყვარე თუთაბერი“ (I და IV მოქმედებები).
- 19 გალაკტიონ ტაბიძე – ლექსები: „მშობლიური ეფემერა“, „თოვლი“, „მე და ღამე“, „მთაწმინდის მთვარე“, „სილაჟვარდე ანუ ვარდი სილაში“, „შერიგება“, „ქებათა-ქება ნიკორწმინდას“.
- 20 ტიცვიან ტაბიძე – ლექსები: „ლექსი მეწყერი“, „ანანურთან“.
- 21 პაოლო იაშვილი – ლექსი „პოეზია“.
- 22 გიორგი ლეონიძე – ლექსები: „ნინოწმინდის ღამე“, „ყიჟაღის პაემანი“.
- 23 გურამ რჩეულიშვილი – მოთხრობა „აღავერდობა“.
- 24 ანა კალანდაძე – ლექსი „მკვდართა მზე ვარ“.
- 25 ჯემალ ქარჩხაძე – მოთხრობა „იგი“.
- 26 გურამ დოჩანაშვილი – მოთხრობა „კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა“.

მისაღები გამოცდების მოთხოვნები

აბიტურიენტმა უნდა იცოდეს:

- საგამოცდო პროგრამაში შეტანილ ნაწარმოებთა სიუჟეტები (მოვლენები, ფაქტები და მათი თანამიმდევრობა);
- ტექსტში მოცემული ინფორმაცია პერსონაჟების შესახებ (პორტრეტი, თავგადასავალი, ავტორისეული დახასიათება და სხვ.);
- ტექსტში აღწერილ მოვლენათა ისტორიული კონტექსტი, ტოპონიმები (გეოგრაფიული სახელები);
- მწერალთა ბიოგრაფიების ძირითადი მომენტები.

შენიშვნა: მისაღები გამოცდების მოთხოვნების ზემოთ მოყვანილი მონაკვეთი („აბიტურიენტმა უნდა იცოდეს“) ძირითადად იმ ახალგაზრდებს ეხებათ, რომლებიც 2013 წლის ერთიან ეროვნულ გამოცდებზე ლიტერატურის (არჩევითი გამოცდის) ჩაბარებას გადაწყვეტენ. ქართული ლიტერატურის ცოდნის შემოწმებაზე ორიენტირებული დავალებები ქართული ენისა და ლიტერატურის (სავალდებულო გამოცდის) ტესტში გასულ წლებშიც არ იყო შეტანილი და ამგვარი ცვლილება არც 2013 წლის გამოცდაზე იგეგმება, თუმცა, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ საგამოცდო პროგრამაში მოცემული ქართული კლასიკური ლიტერატურის ნიმუშების გაცნობა აბიტურიენტებს გარკვეულ დახმარებას სავალდებულო გამოცდის ჩაბარების დროსაც გაუწევს (მაგალითათ, მხატვრული ტექსტის ანალიზის წერისას).

აბიტურიენტს მოეთხოვება:

- ენის გამომსახველობით საშუალებათა (როგორც ლექსიკურის, ისე გრამატიკულის) ადეკვატური გამოყენება;
- ენობრივი კონსტრუქციების სწორად აგება და თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დაცვა;
- სხვადასხვა დანიშნულების ტექსტების შედგენა;
- მხატვრულ ტექსტთა ლექსიკის გაგება;
- ლიტერატურული მასალის საფუძველზე პრობლემის დასმა, გააზრება და ანალიზი;
- ნაწარმოების თემისა და იდეის, მოტივების, ცალკეული დიალოგების, მხატვრული სახეების, სიტუაციის, კოლიზიის არსისა და პერსონაჟთა ქცევის მოტივაციის ადეკვატური გააზრება;
- არგუმენტების ლოგიკურად, დამაჯერებლად ჩამოყალიბება და შესაბამისი მაგალითებით გამყარება;
- ლიტერატურული ნაწარმოების (ან მისი ნაწილის) ანალიზი, კომენტარი;
- ლიტერატურულ ნაწარმოებთა შორის მსგავსებებისა და განსხვავებების მიგნება და შედარებითი ანალიზი;
- მწერლის ენის, სტილის ძირითადი თავისებურებებისა და გამომსახველობითი საშუალებების სწორად აღქმა და გააზრება;
- ლიტერატურული ტექსტისადმი ინდივიდუალური დამოკიდებულების გამოვლენა.

ქართული ენისა და ლიტერატურისა და ლიტერატურის საგამოცდო ტესტებით შემოწმდება:

- ტექსტის რედაქტირების უნარი;
- არგუმენტირების უნარი;
- საგამოცდო პროგრამით გათვალისწინებული მასალის გამოყენების უნარი;
- კითხვაში (დავალებაში) მინიშნებული ინფორმაციის ტექსტში მოცემულ ინფორმაციასთან გაიგივების (იდენტიფიცირების) უნარი;
- ინფორმაციის გააზრების, ანალიზის, განზოგადებისა და დასკვნის გამოტანის უნარი;
- დამოუკიდებელი, კრიტიკული აზროვნების უნარი;
- წერითი მეტყველების უნარი თანამედროვე სალიტერატურო ენის ნორმების დაცვით.